

Mijo Škvorc

ALBERT VELIKI — AUTENTICNI SVETAC

Deo deditus et devotus
(Herford)

Smrt u Stolkgasse

Petak je bio. Petnaesti dan mjeseca studenoga 1280. U dominikanskom samostanu u Stolkgasse okupila se braća oko starca Alberta. Prije 87 godina započeo je u Lauingenu život maloga Švabe, da napokon utrne nedaleko zidova nove katedrale, koja je počela rasti u Kölnu na obali Rajne. Albert, koga Ulrich Lange ubraja među »graditelje Evrope«, napušta svoj bijeli dominikanski red, napušta Njemačku kojom je neumorno krstario, napušta planet na kome se posvetio. On i ne sluti kakva će biti njegova posmrtna sudbina. Ne zna da će se posmrtna slava najvećeg učenjaka njemačkog naroda razvijati kroz prevrtljiva stoljeća, slično kao i sudbina kölnske katedrale, toga kamenog čuda u Agripinoj Colonii. Albert je na Veliku Gospu 1248. g. molio da temeljac kamen, blagoslovljen toga dana, ponese golemo zdanje za stoljeća. Prohujat će vjekovi prije no što 1880. godine podignu posljednja dva kamena cvijeta na 156 metara visoke tornjeve. Katedrala će biti dovršena, ali proces nad Albertom još će čekati 51 godinu, da blaženoga dominikanca papa Pio XI. 16. prosinca 1931. okruni dvostrukim cvijetom — proglasivši ga svecem i učiteljem Katoličke Crkve. Tada će, nakon šest i pol stoljeća, Crkva skinuti s Alberta nadimak »magus«, a posvetiti aureolom svetosti oznaku »Magnus«, kojom se pralik dra Fausta digao pred ljude znanosti, filozofije i teologije. I tako je »Germaniae lumen — svjetlo Njemačke« počelo neobično jako sjati, premda mu je grob u crkvi sv. Andrije skroman. Eto, i sam papa Ivan Pavao II. dolazi upravo danas, da se moli čovjeku, koga je Ulrich iz Strassbourga prozvaao »čudom svijeta — stupor mundi«!

»Put ću naći ili ga prokrčiti!«

(Viteška izreka iz srednjega vijeka)

Alberta su klasno degradirali. Kažu da ne potječe iz plemićke obitelji von Bollstedt. Ali ga religiozno nisu falsificirali. Potekao je iz kršćanske obitelji. Dokazuje to i njegov brat Heinrich, koji postaje dominikancem poput Alberta. Jedno je sigurno: sveci se ne rađaju kao sveci. Oni to postaju. Albert je od malena pokročio putem dobrote i milosti, gotovo u ravnoj crti. I obale svježeg Dunava, i polja okružena šumama, i sama rijeka u kojoj je za jesenskih dana, kako piše, rukama hvatao ribu... sva ta prostranstva zemlje krijući svoje tajne; i beskraj neba, zapitkujući mališa kroz tišinu noći... i Albertova otvorena duša, zagledana u prirodu, opčarana i zadivljena pred nenadanim i nepoznatim... sve je to stvaralo prve slojeve udivljenja, pitanja, pronalazaka, zahvalnosti. Veli sam da je učio više u prirodi negoli u školama. Slušao je rado seljake, lovce, ribare, vinogradare. Priča kako je putovao u planine, motrio biljke i rude, skupljao rijetke primjerke da nad njima razmišlja. Dakako da je Bog dječaku malo-pomalo otkrivao svoje tragove, nad kojima će klicati veliki Linné. Kasnije u Kölnu neće imati planina, pa si je dao sagraditi staklenu bašću za raritete.

Kad je s bratom Heinrichom pošao u Augsburg, zavolio je knjigu. Objava je rasla. Duh se bogatio. Dječakova je vjera poprimala obrazloženje. Osjetio je kako mu srce udara kad je sakramentalno susreo Krista, koga je molitvom često zazivao.

Albert je zbilja imao sreće. U Padovi je živio neki njegov rođak pa je krenuo k njemu. Tu ga je dočekala neopisiva milost, i on joj se predao. Slušao je kao i drugi školarci magične riječi Jordana iz Saske, dominikanca, koji mu otkri mladi Dominikov red prepun čudesne nade. Treba znati da je Albert bio suvremenik Asiškog Siromaha i svoga duhovnog oca Dominika. Obojicu je nadživio, a Dominiku se bio predao. U Veneciji, zatim u Kölnu, Albert je shvatio da ga je Bog uhvatio. Da mora živjeti s Bogom, s Isusom, s Marijom — vjerno i ustrajno. Ušao je u duh zavjeta, pravila, običaja. Kroz slovo se probijao do nutarnje jezgre i milosnog značenja redovničkog poziva i života. Nisu ga morali siliti na točnost. Bio je Nijemac i u znanosti i u kreposti. Nijemca, rekao je, teško predobivaš da bude istraživač i da bude svet. Ali kad se na to odluči, uspe se visoko.

Albert je pronašao u redovničkom staležu svoj osobni poziv. Svoje specifično mjesto. Postade kao redovnik — čuli smo u drugim izlaganjima — najveći srednjovjekovni prirodoslovni istraživač. Ali nije ostao u svijetu botanike, zoologije, medicine, astronomije... Znanost je nazivao »očima kojima se nazrijeva Bog«, slično kao i Roger Bacon, franjevac. No njega je nešto vuklo dalje, pitao se sve više, zalazio je dublje u svijet domaćaka i zaključaka, napose od vremena kad je preko arapskih i židovskih komentara doznao za Aristotela. Brzo je uvidio koliko je tu istine. Za mlade je pročistio Stagiritine spise, i uz Aristotela diva, kaže Scheeben, i sam postade div! Albert je s 52 godine dobio mjesto profesora na Sorboni. A od 1254. možemo reći da je aristotelovac. Time i osnivač skolastike. Svojim pronicavim i širokim duhom povezao

je, piše Windelband, helensku i kršćansku mudrost u najveću sintezu ljudske misli. Svojim radom, žrtvom i molitvom izgradio je u sebi učenjaka, mislioca, teologa, mistika i sveca.

Kako je Albert shvaćao svetost, čitamo u brojnim njegovim djelima. Kako ju je proživio, govore nam onodobna svjedočanstva o njemu.

U »Teološkoj sumi« otkriva nam srce pravедnika, a u moralnim spisima dušu pokajnika i pokornika. Kada tumači Evanđelja, očaran je Isusom. Kad piše »De laudibus B. M. Virginis« — sav je Marijin. Komentira Očenaš i Vjerovanje — te time utemeljuje svoju vjeru i poziv. »Paradisus animae« opisuje milosno boravište srca, a »De adhaerendo Deo« — savršeno predanje Bogu. Lombardovo djelo »Liber sententiarum« gotovo je preinačio žarkim nadodanim molitvama. Vlastitim uzdasima proširuje podugačke litanije svih svetih. Govori su mu poziv na svetost, koju pronosi u svijet. Malo je ljudi pročitalo sva Albertova djela. No dosta je i jedno jedino pa da nam pokaže kako plamti duša čovjeka koji ide ravno Bogu.

»Danju i noću u razmatranju . . .«

(Petar iz Prusije o Albertu)

Albert Veliki, kao i Toma iz Akvina, njegov najmiliji učenik, svrstavaju se uz svetog Augustina, Bonaventuru i druge mistike u svece »teške kategorije«. To su misaoni sveci. »Danju i noću«, veli Petar iz Prusije, »boravio je u razmatranju. Požudno je slušao slatke riječi Duh Svetoga i neprestanom je molitvom kucao na cijevi života. Tako je dobivao spasonosnu vodu mudrosti, za kojom je čeznuo svim žarom.« Albert je pokazao da svetost nije ničiji patent. Pokazao je isto tako da su sveci uvijek unikatni. Njegov je život neponovljiv. Sinteza molitve i rada, kontemplacije i akcije, eksperimenata s kukcima i biljem, eksperimenata s Duhom i milošću. Prevaga je uvijek bila na Božjoj strani. Albert je vazda svjedočio za vječnost.

Ponajprije o molitvi.

Albert je pročistio teren od natruha panteizma, od ideje Skota Eriugene i samoga Pseudo-Dionizija, svoga omiljenog učitelja. Nije Bog plotinsko Jedno, razliveno posvuda. Bog je Albertu najdraža otkrivena Osoba, po Kristu objavljena Troosobnost, koja do dna proniče savjest i misli. Za njega duša mora biti — piše svetac — »posve-ma čista«. Kao novak nastoji ostvariti blaženstvo o čistom srcu. Zato je mogao s Bogom razgovarati i Boga gledati. Kroničar piše, da bi se uvijek nakon predavanja predao božanskoj kontemplaciji, svetim razmatranjima. »Čovjekovo je uzvišeno savršenstvo na zemlji« — veli Albert — »da se s Bogom tako sjedini da čitava duša sa svim moćima bude u Bogu sabrana kako bi postala jedan duh s njime . . . Ostavi se, koliko stoji do tebe, i prijatelja i svih ljudi. Prihvati prigodu i potraži vrijeme, mjesto i način duševnoga mira i kontemplacije. Zatvori tjelesna sjetila, neprestano svraćaj u skrovište svoje duše«, poziva svetac.

Svečeva je molitva dozrijevala na suncu Božje Prisutnosti. Albert je otkrivao Boga u svijetu, u Objavi, u Crkvi, u bližnjemu, a najviše u sebi — po Duhu. Herford kaže za njega: »Boraveći u Kölnu, on uči, diktira, piše, moli, pjeva psalme i često iz pobožnosti plače.« Skrivao bi se po samostanskim hodnicima, piše Zumbulov, da se tu nezapažen isplače.

No elipsa Albertove duhovnosti kruži oko dva bitna epicentra: oko euharistijskog Isusa i njegovog Srca, te oko Marije i njezine ljubavi. O Euharistiji je napisao dva traktata i nekoliko govora. Za Albertova života je uveden blagdan Tijelova. Toma Akvinski je napisao blagdanski oficij i sastavio liturgiju. Misli divnog himna »Adoro te devote« kao da su uzete iz jedne Albertove propovijedi! Euharistija je središte i sunce svijeta. Sva je u beskrajnoj tajni ljubavi. Uz Isusa na oltaru proveo je najsretnije trenutke, dobio najveća nadahnuća. Rado je kao biskup posvećivao crkve i oltare, kako bi se Isus nastanio među ljudima. Spis o Euharistiji završava ovako: »Ako čitatelj nađe u ovoj knjizi štogod što nije dobro, neka to oprosti mome neznanju. Držim ipak da će u ovoj knjižici naći nešto korisno, iako tu nema ničega dubokoga!« Albert je poznavao pobožnost Presvetom Srcu. Namro ju je njemačkoj mističnoj struji. Srce Isusovo zanima ga kao duhovno sjedište osjećaja, raznih kreposti, nadasve intimne kontemplacije i ljubavi. Motri s crkvenim piscem Origenom kako iz Isusova Srca provire Krv spasenja, kako se iz probodenog Srca rađa Crkva, kako nam se iz njega darivaju sakramenti, prije svega krštenje i Euharistija. To Srce je pokretač i radost Mističnogo Isusova tijela.

Klečeći pred Kristom, utjelovljenim Bogom, Albert priznaje s Pseudo-Dionizijem da o Bogu možemo sigurno ustvrditi kako postoji. Teško možemo nešto određeno reći o tome što je Bog. Ta negativna teologija napose je vidna kod Taulera, Eckharta, Suzona i Nikole Cusanusa. Oni su učili, poput Alberta, da duša u mističnoj, vrhovnoj spoznaji gleda Boga iznad svega, ali ne u njemu samome, otkrivenome. No svakako ga više spoznaje iskustvom negoli dokazima. Spoznaja Boga dostatna je za ljubav, premda Boga spoznajemo »quadam supernaturali cognitione sub quadam confusione — dignuti nad naravnu spoznaju, ali zamagljeno, kao u zagonetki i ogledalu« rekli bismo s Pavlom.

Martin Grabmann piše da je Albert najbolje obradio traktat o Djevici Mariji. Ljubio ju je nevino i predano, kao dijete. Njoj posvećuje najskriveniji dio duše. »Zvao ju je« — piše J. Zumbulov — »najsvetijom, prečistom, blagoslovljenom, neusporedivom Majkom našega Spasitelja. A kronika veli da je uvijek svršavao svoj nauk s kakvom himnom u čast Djevice Marije, koju je većinom on sam sastavio...« Poznata je legendarna anegdota, kako je Albert htio napustiti kao novak svoj red. Kod učenja je sve zapinjalo. Ukaza mu se Marija, ohrabri ga i obeća mu dovoljno svjetla i snage za učenje. Pred smrt je navodno izgubio pamćenje, kojim ga je Bogorodica obdarila. Evo jedne njegove molitve i u njoj odraz svečeve duše: »O sveta Marijo, o svjetlosti neba i zemlje, kako to pokazuje tvoje ime; svjetlosti ove zemlje, koju si ti rasvijetlila otajstvima tvoga sina, Vječne Riječi; Ti koja si dala svjetlost čak i rasvijetljenom sjaju anđela, daj mi svjetlost uma, daj mi čiste pojmove, sigurno znanje, čvrstu vjeru

povezanu s prikladnom riječju, da bi joj mogla odgovarati i pribaviti milost vjernom puku; daj mi riječ koja bi služila učvršćenju vjere, izgradnji svete Crkve i časti svetoga imena Krista Sina tvoga. Neka ova riječ, o božanska Majko, neprestano govori da Ti ne prestaješ svojim milostima obasipati grešnike kakav sam ja, i da naviještam svojim ustima čudesa tvoje moći!»

Kružeći oko ova dva sjajna Srca, Albert je čistio i punio dušu. »Svetost ne pozna ljage i savršena je čistoća«, piše u komentaru Ivanova Evanđelja. »Molitva je sredstvo kojim se penjemo božanskom svjetlu, veli Albert. Molitva je uzdignuće duše k Bogu. Da mognemo spoznati Boga, moramo moliti!« Upravo je u Srcima Isusa i Marije učio, kako i sama teologija mora prolaziti kroz srce, pokretati volju, proizvoditi velika djela. Kao da ga je vodio Vergilijev stih »omnia vincit amor et nos cedamus amori«, dakako, pobjeđuje nas Božja ljubav, kako su to zapisali Ivan i Pavao.

»Der Bettelmönch im Bundschuh«

(Monah prosjak u velikim cipelama)

U prirodi, »velikoj majci«, Albert je slušao Boga. U narodu, »velikom učitelju«, svetac je objavljivao Boga. Svetost je usvajao u redovničkom životu. Dograđivao ju je u vrtlogu i vijavici povijesti, koja ga je nosila tadašnjom Evropom. Braća su uz njega bila sretna, jer je zračio veličinu srca i čistoću savjesti. Narod ga je uzljubio kud god bi išao, jer je svima iskazivao ljubav i dobrotu.

Nitko nije razjasnio kako se Albert mogao sabrati u najtežim poslovima, kako je mogao raditi sabran kao nitko. Ušao je u Dominikovu obitelj da misionarskim poletom i propovjedničkim djelovanjem obnavlja kler i narod. Želio je sve buditi na novi život, poput anđela s trubljom što ga je imao u svom profesorskom pečatu. Albert je ideal novonastalih redova branio pred papom u Anagniu. Pravno i uspješno. Daleko jača je njegova obrana na poprištu apostolata — u Kölnu, Strassburgu, Regensburgu... i tolikim drugim gradovima i selima od Bruggea do Rige, od Stralsunda do Beča i Koruške. Kao provincijal upravlja provincijom od 40 kuća s preko tisuću redovničke braće. Sve ih Albert utvrđuje u vjernosti i zahvalnosti — i one na sjeveru u Bremenu i Hamburgu, i one u južnoj Njemačkoj i Austriji. Što je njemu bilo poći u Anagni papi, ili u Litvu k svojim, ili u Pariz da brani učenika Tomu... sve bez auta i bez konja — jednostavno kao »der Bettelmönch im Bundschuh«! I — koliko znamo — nikada taj neutrudivi kontemplativac, propovjednik i putnik nije bio ozbiljno bolestan.

Samostanci su s početka drhtali pred njim. Čuli su kako je priore iz Kremisa i Mindena ukorio jer su dojahali na konju. A priore iz Hildesheima i Freiburga otprovio je neobavljena posla jer su se ogriješili o siromaštvo. Vjerovao je da samo siromaštvo spasava redove od rasula. Mlade je spremao na tvrd život. Uvijek im je pred oči stavljao pastoralnu praksu na Isusovu tragu. Napisao je: »Svećenici

moraju ne samo riječju, već prije svega svojim primjerom učiti i izgrađivati povjereni narod.« U komentaru Lukina Evanđelja piše: »Sunce se zamračí kad oni koji bi morali svijetu sjati — kao papa, kardinali, nadbiskupi, biskupi — postanu mračni... Oni su, naime, još strašniji mrak od mraka, i kroz nesvjestan život, i kroz mračan život...« Usporedio ih je s legendarnim kraljem Sardanapalom, koji je punio hareme tuđim ženama, a blagajne napljačkanim tuđim novcem.

Znamo da su opat Herman iz Niederaltaicha i Poppo iz Oberaltaicha obnovili svoje samostane pod njegovim vodstvom. Daleko je teže išlo s biskupima. Albert je postao biskup zbog skandala regensburškog biskupa, imenjaka Alberta von Pietengau. Taj plemić je zanemario biskupiju, ratovao na sve strane, otimao novce gdje je stigao i mučki je ubijao ljude koji su mu smetali. Optužiše ga regensburški gradski senat i katedralni kaptol. Nije se mogao obraniti, pa ga strpaše u neki samostan. Dakako da time nije postao uzor-samostanac. U Regensburgu su izabrali novog biskupa, no taj se nije dao skloniti da primi službu. Napokon je papa Aleksandar IV, poznavajući našega Alberta, imenovao njega. Nasta pravo kreševno. General ga je zaklinjao, i gotovo mu prijetio, neka ne primi biskupskog reda. To je, pisao je, gore negoli ležati na mrtvačkom odru! Papa je mislio drukčije. Papino je pismo neke vrste kanonizacija. Priznaje papa teške prilike u Regensburgu, ali se uzda u Albertove kreposti i znanje. Albert je u 67. godini života poslušao. U Regensburgu nije našao, piše kronist, nijedno jaje za se, ni hrane za konje. Još je gora bijeda pustošila svećenstvo i narod. Albert je pronašao pravi put. Odijevao se i nadalje kao redovnik, obilazio je biskupiju pješke, u seljačkim cipelama, propovijedao je, korio, tješio, pomagao. Samo je prsni križ označivao biskupski red. Magarac je strpljivo nosio njegove stvari i knjige. Alberta su zvali »der Bettelmönch im Bundschuh«.

Kroz dvije godine prilično je sredio stanje u biskupiji. Zamoli papu Urbana IV. da ga riješi službe. Papa mu udovolji, ali ga imenuje svojim legatom i propovjednikom križarske vojne. Albert je prihvatio ponudenu misiju i obavljao je po Njemačkoj prave pučke misije. Nastupao je često s glasovitim franjevcem Bertholdom iz Regensburga. Berthold je nemilice udarao na socijalne nepravde, tražio je ne samo obraćenje srca, nego i praktičnu ljubav prema svima. Zajedno su napadali na skupe i opasne turnire. Branili su Židove od progona. Postali su izazovno, gotovo revolucionarno evanđeoski.

Albert je bio živa propovijed. Riječi su mu stoga bile uvjerljive. Pouke su se dugo prepričavale i pamtile. Od Isusa je naučio zorno govoriti. Sržne istine objašnjavao je slikama i grafikonima. Ljudi su ih gledali i pamtili. Albert bi otišao dalje, slike bi ostale i stalno propovijedale. U strasburškoj biskupiji i u mnogim vestfalskim crkvama »Alberttafeln — Albertove slike« bile su poznate stoljećima. Albert je smišljao kratke jezgrovite izreke, nalik na svetopisamske, da njima ponazoči kreposti, dobra djela, smisao života, milost i posljednje stvarnosti.

»Blago mirotvorcima, jer će se
zvati sinovi božji!« (Mt 5, 9)

Na žalost, Albert nije bio suvremenik i prijatelj samo velikih i svetih ljzudi. Uz svetoga Tomu i svetoga kralja Ljudevita, nizali su se i drugi muževi i žene koji su ga nadahnjivali, koje je on oduševljavao. Isticali su Albertove kreposti, napose dobrotu, zauzetost za istinu, i aristotelско »veledušje — magnanimitas«. Tko iz današnje perspektive pogleda Albertov životni utjecaj, mora priznati da je u tvrdo doba vladarskih, plemićkih, gradskih i crkvenih trzavica Albert bio izvanredan svetac mirotvorac! Nikad nije postao političar, kaže R. Liertz. Poučen Aristotelom, zdravim razumom, a najviše Isusom Kristom, stvorio je sliku pravilno sređenog društva. Sve je provjeravao na prirodnom pravu i na savjesti. Gledao je i osuđivao tirane, koji rade za svoje interese, a guše prava skupina i pojedinaca. Znao je kako nesloga i svađa rastaču život države i Crkve. Osjetio je u sebi poziv da pomogne upravo na polju međusobnog izmirenja i pomoći. Bio je karizmatik mirotvorac. I svjetovnjaci i kler, i samostani i gradovi, i knezovi i biskupi zvali su ga da im presudi sporove. Nikad se nije dao zaplesti u koještarije i sitnice. Ali je rado ulazio u velika pitanja i mučio se da ih riješi. Ostlender kaže da je shvaćao povijesni tijek stvarnosti, da je imao oka za praktične probleme, da je sretno rješavao teške zadatke. Nema spomena u tadašnjoj kronistici da bi se tužili na njegove presude. Bit će zanimljivo pratiti svetog Alberta u napetom filmu tadašnjih napetosti i strasti kao izuzetno sretnog pomiritelja.

Stišao je svađu oko patronata nad župnom crkvom u Lüttichu (1258). Izmirio je dva bogata grada — Köln i Utrecht (1259). Sedam sudaca se mućilo i dva posrednika preznojavala da srede odnose između grada Kölna i opatije Deutz. Albert je izveo to veliko djelo 1260. g. kad je postao biskup u Regensburgu. Nešto kasnije stišao je gadnu svađu između biskupa augsburškog Hartmanna i grofa Ludwiga von Oettingen. I tako je to išlo gotovo svake godine, i više puta na godinu. Pomirio je würzburški samostan sv. Ivana i Gottfrieda von Hohenlohe; würzburškog biskupa Iringa i njegove vjernike; sredio je odnose između komtura ivanovaca iz Würzburga i viteza Marquarda Crusena. Iste 1267. godine, na molbu pape Klementa IV., posreduje između biskupa i građana Strassburga. Godinu dana kasnije nalazimo ga u Mecklenburgu, da izmiri ivanovce i slavenskoga kneza Barnima. U Kerpenu je stišao bijes prepošta Wolframa i njegovga kaptola. G. 1273. pomirile su se pokornice iz Kölna s prepoštom Wittikom. Dvije godine kasnije izmirio je kölnskog nadbiskupa Siegfrieda s groficom Mathildom von Sayn, a dvije godine nakon toga opata opatije Brauweiler s njegovim monasima, što nije bilo lako.

Svakako je najveće djelo i vrhunac Albertovih kreposti dokončanje triju ratova, što ih je vodio kroz više godina nadbiskup grada Kölna sa samim gradom Kölnom. Kroničar je zabilježio, da je Köln sretan što je imao Alberta koji ga je usrećio! No to je predmet za napetu priču.

Nadbiskupa Konrada von Hochstadena prozvaao je Nietzsche »uzor-Herrenmenscha«! Tadašnji okolni biskupi prozvali su toga nasilnika jednostavno »Blutmensch — krvavim čovjekom!« Bio je posvećen za biskupa istom dvije godine nakon imenovanja. Ali je već kao imenovani biskup izveo prilično gadarija. Nešteditice je mlatio okolne knezove, koji su mu troduplo vraćali. Uopće se nije brinuo za duhovno dobro povjerene Crkve. Građanima je s početka zajamčio prava, ali je ubrzo zbog novca kršio njihova carinska prava, pa se listom digoše i pobuniše. Na Rajni kod Adernacha biskup je skupio flotu od 14 brodica i poveo ih na grad. Obje strane zamole 1252. Alberta da posreduje. Albert je prosudio u korist građana i papa je potvrdio presudu.

No Konrad je 1257. iznova navalio na građane. Izvukao je kod Frechena grdne batine. Nije se opametio. Slijedeće godine svađa se rasplamsala. I opet zovu Alberta u pomoć kao suca. Nadbiskup je udario na gradske vođe, optužio je trgovce i njihovo poslovanje. Albert je bio izmučen, ali miran. Savršeno pravedan, jak i odmjeren. H. Cardauns veli da je zlo kažnjavao gdje ga je pronašao i svi su bili zadovoljni postupkom. Kad se ozlojeđeni gradski staleži nisu 1259. pokorili bijesnom nadbiskupu, krenuo je silnik protiv njih. Njegov nasljednik Engelbert von Falckenburg nastavio je borbom, ali su ga dvije godine kasnije odasvud pritisnuli. Albert je 1263. izmirio i ovoga nadbiskupa s gradom Kölnom. No natpastir je nakon tri mjeseca prekršio primirje. Ipak je morao popustiti, ali samo do 1267. Tada je napao grofa von Jüllicha. Osvojio je neke utvrde, palio je i žario, ali se protiv njega podigoše i građani, i grofovi i kaptol. Papa šalje u tu gužvu nuncija, no taj pametno ostade u Bonnu. Kad se grofovi nisu htjeli pomiriti, nuncij i njih i grad Köln udari interdiktom. Tada se građani i grofovi izravno obratiše papi. Nadbiskupa su odveli u Nideggen, a građani nisu marili za interdikt. Nuncij 1270. objavi da će izopćiti svakoga tko bude prijateljevao s grofovima. Svi su svećenici morali kroz dva mjeseca napustiti Köln. Ako netko ostane u gradu i pomaže građanima, bit će izopćen. Tako je bio izopćen münsterski biskup, jer nije poslušao nuncija! Čitava je njegova biskupija udarena interdiktom. U Kölnu šute sva zvona, zatvorene su sve crkve, nigdje nema bogoslužja, umire se bez sakramenata. Pred Kölnom stotine brodova, ali nitko ne plovi, nitko ne trguje. Posvuda bijeda i očaj. Građani i opet šalju papi poslanstvo.

Alberta nema u gradu. Građani mole poglavara da pozove Alberta. On ih jedini može spasiti. Što da učini starac u 77. godini života? Pregovarat će i s nadbiskupom i s grofovima i s građanima. I dogodilo se čudo: nadbiskup Engelbert se obratio! Spremno je prihvatio primirje. I grof von Jüllich se smekšao i pustio nadbiskupa na slobodu. Nadbiskup dne 16. travnja 1271. potpisuje izjavu pomirenja. Prihvatio je sve uvjete što ih je Albert bio već 1252. dosudio. Albert uspostavlja neutralnu tampon-zonu između nadbiskupa i građana! Na ispravi primirja uz nadbiskupov pečat visi i pečat Alberta kao svjedoka. Tada povukoše sve odredbe, narodu se otvoriše crkve, posvuda klicanje i radost. Kler je bio Albertu neobično zahvalan. I ovo se primirje održalo.

No Rim je ostao pri svome. Albert je s priorom Edmundom poslao papi Grguru X. pismo u kome obrazlaže što je učinjeno i moli da se blagoslovi djelo pomirenja. Rim nije poslušao Alberta. Papa Grgur X. izjavljuje 6. rujna 1272. godine da je mir između nadbiskupa i grofova ništetan. Rim je popustio istom 1275. nakon smrti nadbiskupa Engelberta. Sreća da se ne poklapa uvijek ono »de facto« i »de iure«! Građani su s nadbiskupom živjeli u miru i bez priznanja iz Rima.

Posljednje veliko Albertovo djelo bilo je sudjelovanje na Lyonskom saboru 1274. Učenik Toma umro je idući u Lyon. Albert je ipak našao na tom zboru druge svoje učenike i prijatelje. Kako je godinu dana prije bio izabran za kralja Rudolf Habzburški, Albert ga kao čestita vladara preporučio papi. Papa je priznao Rudolfa protiv Alfonza Kastiljskoga, i time je rod Habzburga počeo igrati značajnu ulogu u Evropi. Kralj je postao Albertov »najdraži prijatelj«, piše kroničar.

Albert je prešao tužnu biblijsku crtu osamdesete godine. U kölnskoj biskupiji radio je kao kakav pomoćni biskup: ide okolo i posvećuje crkve i oltare u Konstanzu, Baselu, Freiburgu, Antwerpenu ... i mnogim drugim gradovima. U Fuldi je sretno proveo izbor opata. Kud god je išao, donosio je mir i radost. Posljednji put je pečatio jednu ispravu 1279. u kolovozu.

Tijelo mu je na kraju života reuma prilično iskrivila. U starini je kolala izreka da je Albert bio malešan. Navodno mu je papa kod audijencije rekao da ne mora klečati, a Albert odgovori: »Sveti Oče, pa ja već stojim!«

Bio tijelom malen ili osrednji, Albert jedini među svecima katoličke zajednice koji nisu pape nosi ime »Veliki«. Uvjereni smo da mu to ime pripada i da će mu zauvijek ostati.

UPOTRIJEBLJENA LITERATURA

Peter Dörfler: *Albertus Magnus*, München, 1979.

Albert von Lauingen: *Festschrift 1980.*, Lauingen 1980.

Gisbert Kranz: *Sie lebten das Christentum*, Augsburg 1973. Str. 373-391: *Albertus Magnus*.

Ulrich Lange: *Albert der Grosse*, Grosser Ruf, srpanj 1980, str. 87.

Duhovni život (asketsko-mistička revija), Zagreb 1932. Članci:

Hijacint Bošković: *Mistika Alberta Velikog*, str. 321-333;

Dominik Budrović: *Obilježje Albertove svetosti*, str. 333-351;

Jacek Zumbulov: *Sv. Albert učitelj pobožnosti*, str. 352-360;

S. Blašković (preveo): *Sv. Albert o dragocjenosti Kristove Krvi*, str. 360-365.

Litterae decretales »In thesauris sapientiae, o proglašenju sv. Alberta svecem i učiteljem Crkve, AAS, 20. I. 1932., str. 5-17.